

Nee, de groei is er nog echt niet uit; nog steeds ontstaan overal nieuwe heemtuinen. Bij bezoekerscentra en musea, in dichtbevolkte buurten in de grote steden, aan de rand van nieuwbouwwijken. De tuinen die wij in dit artikel aan u voor willen stellen zijn nog heel jong. Velen verkeren nog in de droom-, plan- of aanlegfase.

Nieuwe tuinen

Marianne van Lier en Willy Leufgen

Heemtuin Oudemirdum

De eerste nieuwe heemtuin, die we voor willen stellen ligt in **Gaasterland**, achter het bezoekerscentrum Zuidwest Friesland (geopend in 1991) aan de Brink in Oudemirdum.

De bedoeling is dat deze kleine heemtuin (200 m²) een afspiegeling vormt van het landschap in deze streek.

De licht glooiende tuin is aangelegd op basis van keileem met brede schelpenpaden (t.b.v. rolstoelgebruikers) en kent de volgende elementen: een vijver omgeven door keistenen, een moerasje, reguleerbaar vanuit een sloot met 2 overstorten, een stinzegedeelte, een houtwal op basis van keien en leem en een roggeakkerdje.

Ook met de fauna werd bewust rekening gehouden: er is een vleermuizentoren opgebouwd, waarin grote gaten zijn uitgespaard, die holenbroeders zoals b.v. uilen aan moeten trekken. De feitelijke aanleg van de heemtuin werd uitgevoerd door een groep IVN-ers in het kader van een cursus heemtuinieren. Twaalf cursisten willen in de toekomst ook het beheer voor hun rekening nemen.

Heemtuin Barneveld

In Barneveld was het eveneens een vrijwilligersgroep van het IVN die, na het behalen van het gidsendiploma in mei 1991 met het ontwikkelen van een heemtuin begon.

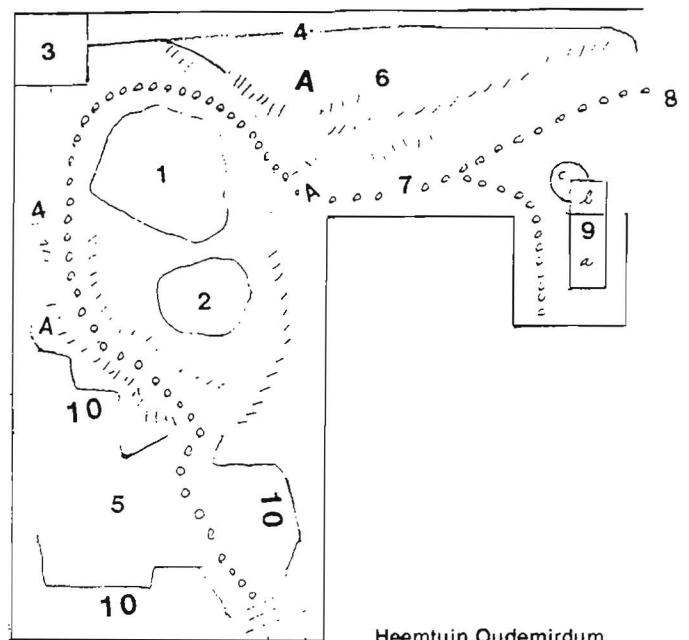
Deze heemtuin is gelegen achter kasteel 'De Schaffelaer'. Op het terrein (ca. 250 m²), grenzend aan het Schaffelaerse Bos (90 ha) waren reeds enkele waardevolle natuur'elementen' aanwezig: een vrij oude Amerikaanse eik, een bejaarde Platan, Salamonzegel, Dalkruid en een drooggevalen vijver.

Na het uitdiepen van de vijver is de vrijgekomen grond gebruikt voor een aarden walletje dat inmiddels beplant is met Meidoorn, Sleedoorn, Gelderse roos, Vogelkers en Vuilboom. Omdat een groot deel van het terrein overwoerd was met Kweekgras, Ridderzuring en Groot hoefblad is er in het afgelopen jaar veel tijd geïnvesteerd in wieden. Aangezien dit bij de plaatselijke wandelaars weinig spectaculair overkomt werd als 'blikvanger' op een klein gedeelte van het terrein een kleurrijk bloemenmengsel (o.a. Klaproos en Korenbloem) uitgezaaid. Van tevoren werd hier ter verschraling de voedselrijke bovenlaag verwijderd en zandbakkenzand toegevoegd. De meer op de toekomst gerichte uitzaai en uitplant van b.v. Herfsttijloos, Holwortel, Vogelmelk, Robertskruid, Sleutelbloem en Wilde hyacint hebben de afgelopen droge zomer redelijk doorstaan. De Winterrogge is vrij goed opgekomen en zal in het volgend voorjaar gezelschap krijgen van Boekweit en Vlas.

Twee muurtjes, afgekeken van een heemtuin in Arnhem, zorgen voor het nodige reliëf.

De Watertuin in het Arnhemse Spijkerkwartier

Arnhem zelf blijft een opvallend actieve stad op het gebied van natuurrijke tuinen. In het Spijkerkwartier - op een binnen-terrein aan de Parkstraat, waar zich voorheen een drukkerij

Heemtuin Oudemirdum

1. vijver 2x3 m
  2. moeras (2 m doorsnede)
  3. toren (ca. 2,5 m hoog)
  4. houtwal, opgebouwd met keien en leem
  5. stinzegedeelte
  6. een denkbaar beekdal mogelijk
  7. hoofdpad van leem, verhard met schelpen
  8. toegang tot de tuin via een boogvormige pergola
  9. sloot met 2 overstorten
  10. ruïne-achtige omranding van het stinzegedeelte
- A = talud of reliëf aangebracht met leem en zand.

bevond - zijn uitvoerders in opdracht van de gemeente vorige maand begonnen met de aanleg van paden, heuvels en vijvers in de *Watertuin*. Net als in de *Ecologische tuin* (die zich in dezelfde wijk in de Prins Hendrikstraat bevindt) zijn het ook in deze tuin buurtbewoners die, als het grove werk gedaan is, in het voorjaar van 1993 zullen beginnen met stapelen van puin en het uitzetten van de planten. In de zomer van hetzelfde jaar hoopt men ongeveer klaar te zijn met het aanlegwerk. Vanaf dat moment zal de tuin worden onderhouden door buurtbewoners.

Natuurtuin Bottendaal, Nijmegen

Oase-lezer **André Hendriks** 'ontdekte' deze nieuwe natuurtuin vanuit de trein. Van de zomer werd hier met de realisatie van een tuinplan, geïnspireerd op de ecologische tuin in het Arnhemse Spijkerkwartier, begonnen: op ca. 1300 m² werd op een van tevoren ommuurd terrein een aarden wal van drie meter hoog opgeworpen, een vijver met moerasgedeelte uitgegraven en werden ingangen, wildroosters en verlichting geïnstalleerd. Een "Werkgroep Natuurtuin", aangesloten bij het Bewonersoverleg Bottendaal, zal in samenwerking met de gemeente voor de verdere inrichting en het beheer zorg dragen. André is van plan, de ontwikkeling in Bottendaal voor Oase te blijven volgen.

Wijknatuurtuin Admiralenbuurt, Amsterdam

De nieuwe natuurtuin in de Amsterdamse Admiralenbuurt is gepland op het terrein van een voormalige kwekerij, gelegen tussen de huizenblokken van een van de meest dichtbevolkte

wijken van Amsterdam. De natuurlijke successie is inmiddels al een eindje gevorderd. Velen kunnen dit wel waarderen en willen het terrein alleen zo 'structureren', dat naast natuurlijke ontwikkeling ook educatie mogelijk wordt. Momenteel onderzoekt een stadsecoloog van Stedelijk Beheer de haalbaarheid van de plannen.

Buurtnatuurpark Vlinderbuurt, Rotterdam

In de Rotterdamse Vlinderbuurt is de planfase al achter de rug. Het binnenterrein dat hier ter beschikking staat, was sterk verwaarloosd ten gevolge van bouw- en renovatiewerkzaamheden in het blok. Een hoveniersbedrijf heeft inmiddels een deel van het vooral door bewoners van "Het Vlinderhuis" (groepswoonwonen voor ouderen) opgestelde plan uitgevoerd. Als alles verder naar wens verloopt, zal men hier volgend jaar kunnen genieten van een rotstuin op een puinheuvel, een vijver, een kruidentuin en stapelmuurtjes.

Maar niet alleen in grote steden, ook in kleinere gemeenten zijn bewoners actief betrokken bij de aanleg en het beheer van natuurlijke, ecologisch verantwoorde tuinen.

Heemtuin Wijk bij Duurstede

In Wijk bij Duurstede heeft de Werkgroep Heemtuin van de plaatselijke Natuur- en Milieuvereniging als onderdeel van het stadspark een heemtuin aangelegd.

Zij bezochten o.a. de heemtuinen in Zaltbommel, Geldermalsen, Nieuwkoop en Amstelveen. Bij de uiteindelijke aanleg namen ze het boek 'Natuurparken en -parken' van Ger Londo als leidraad en het landschap in het Rivierengebied als inspiratiebron. In het afgelopen jaar (het eerste heemtuinjaar) gaf de akker de heemtuin een kleurig aanzien. Het graan was een beetje te dik gezaaid, maar de akkeronkruiden (o.a. Klaproos, Korenbloem, Bolderik, Koekruid en Wilde ridderpoor) deden het toch prima, lazen wij in het verenigingsblad.

Natuurpark Varsseveld, Leerdam

Ook in het Rivierengebied, maar dan langs de Linge, is de Gemeente Leerdam van plan een natuurpark aan te leggen. Het geprojecteerde gebied (ca. 2 ha), een voormalig industrieterrein, dat als een schiereiland gelegen is in de Linge, grenst aan een nieuwbouwwijk en een reeds bestaand stukje

bos. In de planfase werd Stichting Ecoplan (Groningen) ingeschakeld. Dit adviesbureau voor natuurontwikkeling presenteerde in november een 'ecologisch inrichting- en beheerplan'. Als alles volgens plan verloopt zal de aanleg in het kader van het werkervaringsproject "Lingegroen" vóór midden 1993 gereed komen. Bij het beheer wordt gedacht aan een vorm van bewonersparticipatie, begrazing en steun van de Gemeentelijke plantsoenendienst.

Natuurpark Veenendaal

De natuurpark in Veenendaal is in de vorige winter in grote lijnen aangelegd. Deze park is gelegen aan de rand van de bebouwing in het westelijke deel van de gemeente.

Dit jaar is de Werkgroep Natuurpark (samengesteld uit leden van het IVN en 'Groei en Bloei') voorzichtig gestart met de inrichting. Met de gemeente zijn goede afspraken gemaakt over het beheer en het onderhoud. De Werkgroep heeft veel informatie, advies en steun ontvangen van dhr. H. Heemsbergen (L.U. Wageningen, Adviesgroep Vegetatiebeheer) en dhr. A. Koster (veel lezers waarschijnlijk bekend van o.a. het boek "Natuurlijker Groenbeheer in Nederlandse Gemeenten"), die zelf in Veenendaal woont.

Tot nu toe was de nieuwe natuurpark niet voor publiek toegankelijk. Men wilde de natuur de kans geven zich na de aanlegfase rustig te kunnen ontwikkelen. Een groepje IVN-ers houdt de ontwikkeling van de spontane plantengroei in de gaten, maar daarnaast zijn er ook interessante en passende planten geïntroduceerd.

Vanaf 1993 zal de park waarschijnlijk beperkt opengesteld worden - hoofdzakelijk voor educatieve doeleinden, zoals voor scholen die aan veldwerk willen doen.

Natuurpark in Soest

Ook in de nieuwe natuurpark in Soest (sinds lente 1992), gelegen bij het Milieucentrum 'De Kwekerij' hecht men veel waarde aan educatie. In deze relatief kleine natuurpark met kenmerkende landschapjes uit de streek - stuifduin, bos, akker en heide - kunnen basisschoolleerlingen nu al gebruik maken van de speciaal voor dit doel ontwikkelde lesbrief: "Plant, dier - plaats en taak".

De park wordt onderhouden door een medewerker van de Gemeentelijke Plantsoendienst.

Moerbergpark IJmuiden

In IJmuiden is bij het Pieter Vermeulenmuseum een park aangelegd, die in meerdere opzichten te vergelijken is met de Wijknaturpark in Haarlem-Schalkwijk.

Ook hier is voor buurtbewoners de mogelijkheid geschapen, te tuinieren, in aanraking te komen met de natuur en elkaar te ontmoeten; een combinatie van een natuurpark in de gebruikelijke zin (reliëfrijk gebied met vijver, moeras, natte duinpan en bosjes) en een cultureel tuingedeelte met een kas, bijenhoek en verhoogde bloembakken.

De werkzaamheden worden gecoördineerd door een tuinactiviteitsbegeleider. De park is heel expliciet bedoeld voor: "Alle wijkbewoners, oud of jong, valide of invalide, werkende of niet werkende, Nederlander of buitenlander. Voor ieder is er wel iets te doen."

Natuurpark "Hof ter Saksen", Beveren (B.)

10 km ten westen van Antwerpen zal komend voorjaar een natuurpark, die de bezoekers op kleine schaal een indruk van de landschappelijke rijkdom van het Land van Waas moet verschaffen, officieel geopend worden. (zie ook bladzijde 169, Oase-Heemtuingids en de vooraankondiging in het "Veldboek"). We zullen te zijner tijd hier nader op terugkomen.

We danken hierbij heel hartelijk iedereen, die ons heeft geholpen bij het totstandkomen van dit artikel door ons plattegronden, aantekeningen, kranteknipfels, beplantingsplannen, verslagen e.d. op te sturen of telefonisch informatie te verstrekken.